

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,

член-кореспондента НАПН України **Доброскок Ірини Іванівни**

про дисертацію **Цзен Гуанхая**

«Організація дозволля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Розвиток інклюзивної освіти нині є актуальною проблемою та життєвою необхідністю в Китаї, оскільки розуміння суті поняття «інклюзія» пронизане духовним та психологічним змістом освіти та пов'язано з аксіологічними (гуманістичними, ціннісними, культурними) аспектами життя. Інклюзивна освіта як система і як механізм забезпечення рівного доступу до освіти для всіх здобувачів освіти з урахуванням різноманітності освітніх потреб та індивідуальних можливостей особистості спрямована на пошуки розв'язання проблем та подолання бар'єрів в здобутті доступної якісної освіти кожного здобувача з особливостями розвитку, що лежить у сфері духовно-моральних дилем всіх цивілізацій і, що особливо значущо, – для багатотисячолітньої духовної практики та моралі китайського народу.

У Китаї нині набуває актуальності, інтенсивно розвиваючись, система інклюзивної освіти як важлива складова усієї стратегії галузі освіти. Озираючись на успіхи розвитку інклюзії у сусідніх країнах насамперед і, переймаючи світовий досвід освіти, китайський уряд вносить величезний внесок у розвиток цього напрямку. Слід зазначити, що процеси модернізації інклюзивної освіти, характерні як для України, так і для Китаю, мають одне з важливих завдань індивідуалізації навчання. Це передбачає не тільки відхід від уніфікації у навчанні людей з особливими освітніми потребами на всіх рівнях, а також впровадження в систему інклюзивної освіти інноваційних методів навчання та форм роботи, а також глибоке осмислення методологічних та дидактичних основ процесу навчання людей з особливими освітніми потребами.

У рецензованій роботі переконливо обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко визначено науковий апарат дослідження. Зміст роботи відповідає поставленим завданням, а суть досліджуваної проблеми – темі дисертації. Дисертантка здійснила продуктивну спробу вирішення даної проблеми.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих педагогічних навчальних закладах» (РК31– 200199004104)). Тему дисертації затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 5 від 20.06.2017р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- здійснено цілісне дослідження проблеми організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР;
- *розкрито* підходи до визначення суті поняття «організації дозвілля дорослих», «особливі освітні потреби дорослих», «система неформальної освіти в КНР»;
- *визначено* структуру організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР;
- *узагальнено* китайський досвід з проблеми організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР;
- *окреслено* перспективи творчого використання напрацювань китайських педагогів із проблеми організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

Подальшого розвитку набули наукові положення щодо творчого використання прогресивних ідей китайського досвіду в умовах неформальної освіти дорослих з особливими освітніми потребами у напрямі модернізації дозвілля до організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Цзен Гуанхя є порівняльним дослідженням, що спрямоване на виявлення позитивних чинників організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР та їх творче використання у процесі реалізації неформальної освіти в Україні. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, цінною, з точки зору педагогіки вищої школи, є здійснене цілісне дослідження проблеми організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

По-друге, цінними є розкриті підходи до визначення суті поняття «організація», «дозвілля дорослих», «люди з особливими освітніми потребами»,

«неформальна освіта».

По-третє, цінним є узагальнений китайський досвід із визначеної проблеми за такими напрямками: зміст, форми, методи організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації Цзен Гуанхая та змісту публікацій дисертанта дають підстави для висновку стосовно наукової достовірності викладених автором результатів. Дисертантом опрацьовано значний масив наукових джерел (242 найменування, із них – 168 іноземними мовами), на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною теоретичною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і, загалом, не викликає сумніву.

Дисертант використовує в роботі наукові методи – загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, порівняння) – для характеристики джерельної бази досліджуваної проблеми, уточнення термінологічного поля дослідження; спеціальні: історико-генезисний – для з'ясування витоків проблеми; історико-діахронний та критеріально-комплексний виявлення динаміки у просторово-часовій послідовності; історико-компаративістський та проблемно-цільовий – для встановлення особливостей komponування змісту, добору методів і форм організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР; історико-актуалізаційний – для окреслення перспектив актуалізації цінного досвіду організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

Дисертаційне дослідження Цзен Гуанхая містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка №01/10-419 від 30.06.2020 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57-01/808 від 31.08.2020 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 640-33/03 від 07.07.2020 р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вдосконалено освітньо-професійні програми та навчальні програми професійної

підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та спеціальних педагогів для закладів вищої освіти України, а також оновлено зміст навчальних програм, зокрема з порівняльної педагогіки, педагогіки та історії педагогіки.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (242 найменувань, із них – 168 іноземними мовами). Загальний обсяг роботи становить 218 сторінок, із них основного тексту – 158 сторінок. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

Дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, концепцію, методологічні й теоретичні основи, аргументувала використання обраних методів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні основи організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР»** – дисертант глибоко проаналізував стан досліджуваної проблематики; досить вдало визначив основні напрями розроблення проблеми у китайському й українському науковому дискурсі. Цзен Гуанхай обґрунтував, з чим ми погоджуємося, проблему відсутності праць, які б розкривали питання проблеми організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР. Як позитивне слід відзначити визначені тенденції організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР. Дисертанткою у результаті наукового аналізу проблеми визначено структуру та зміст організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

У другому розділі – **«Досвід організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР»** – дисертант глибоко проаналізував зміст, форми і методи організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР. Найбільшого практичного значення набуває проведений автором ґрунтовний компаративний аналіз творчого використання досвіду організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР та України.

Виходячи з аналізу основної частини роботи, доходимо висновку, що мета в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Творчий задум автора дисертації досить чітко виявляється у всіх компонентах наукового апарату: в обґрунтуванні актуальності, визначенні мети, завдань, об'єкта, предмета, теоретичних засад дослідження. Звертає на

себе увагу логічно виправдана структурованість та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, яка повною мірою відповідає меті та завданням проведеного дослідження.

Дисертаційна робота Цзен Гуанхя за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. При опрацюванні джерел за темою дисертації, було б доцільним ширше представити результати сучасних українських та китайських наукових розвідок з проблеми організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

2. Проведений аналіз дослідження щодо організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР було б доцільним більш чітко визначити основні наукові підходи та розбіжності у дослідженнях українських та китайських учених з даної проблематики, виявити групи досліджень, їх основні здобутки та невирішені проблеми.

2. На нашу думку, в поданій дисертаційній праці варто було більш ретельно висвітлити особливості організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

3. На нашу думку, дисертант недостатньо критично проаналізував сукупність недоліків, що не повною мірою сприяють процесу організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР. Це сприяло би поглибленню висновків щодо творчого використання прогресивного досвіду організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в закладах неформальної освіти України.

4. У розділі 2.1 дисертації автором обґрунтовано можливості забезпечення результативності організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР. На наш погляд робота значно виграла б, якби дисертант зосередив свою увагу на тому, яким чином пропонується використання запропонованих форм, методів та засобів в освітньому процесі та схарактеризував способи та прийоми адаптивної підготовки магістрів за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

5. Очевидно, що процес організації дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР вимагає використання певних діагностичних процедур для виявлення рівня сформованості людей з особливими освітніми потребами до даного виду діяльності. Ураховуючи наукову цінність цього матеріалу, необхідно було в дисертації представити

опис проведення процедури такої діагностики, що стало б у нагоді українським педагогам.

6. На наш погляд, варто було б більш глибоко висвітлити перспективи творчого використання досвіду організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Цзен Гуанхая, результати якої відзначаються науковою новизною, є достатньо обґрунтованими, мають теоретичне та практичне значення.

Дисертаційна робота Цзен Гуанхая «Організація дозвілля дорослих з особливими освітніми потребами в системі неформальної освіти КНР» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри професійної освіти
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Підпис ДОБРОСКОК

Засвідчую:

Нач. ВК

П.П. Пастушенко